



## Na jelena!

Spisal *Andrej Rapè.*

### I.



rdek! Danes bo vroč dan!“ Tako je z gromovitim glasom pozdravil Ujšenski lovec svoje tovariše lovce.

Na jelena so bili namenjeni, ki je bil iz sosednjega lova zašel semkaj, in so čakali v zgodnjem jutru na gospodo!

„Kolikokrat ste že rekli,“ se je oglasil mož, rdeči Jaka, „da Bog iz oblakov večkrat joka nad zemljo, ki jo je ustvaril. Nebesne solze, ste pravili, padajo na zemljo, in ljudje jih pohodijo v blato. Morda se pa Bog danes nad nami tudi razjoka in tako ohladi vročino dne, kakršno vi prerokujete.“

„Le norčuj se, le! Še ne veš, kaj je lov na jelene. Čelo se ti bo solzilo, da boš imel dovolj!“ ga je zavrnil prvi. „Sanjalo se mi je . . .“

„Da! Seveda! Sanje so po vaši razlagi okno, skozi katero gleda duša v bodočnost. Najbrže ste tudi vi gledali moje čelne solze današnjega dne,“ je dejal rdeči Jaka.

Rdeči Jaka je bil mož posebne vrste. Vesel je bil vedno. Služil je za težaka v gradu. Na lov je hodil silno rad. Lov mu je bil — kakor mnogim — zabava nad zabavo.

Jutro je bilo krasno. Zrak je bil čist kot demant, oblaki na svodu kot svetle mavrice. Iz daljnih vasi je semkaj plaval glas zvonov v zgodnjem jutru.

Klobuk je snel Ujšenski lovec, ki ga je obesil na svojo puško. —

Tako so storili vsi lovci, tudi razposajeni rdeči Jaka, ki še danes v knjigi svojih slutenj ni bral, kako mu bo vroče, in kako ga bo groza — in je jel moliti.

„Ti, Fuček,“ je del Ujšenski, ko je odmolil, „skoči, skoči dol v vas in dóbi nekaj otrok. Priženo naj Špijona v hrib. Spal sem danes kar v gradu, in moj pes je še doma.“

„Oh, Špijon, vaš Špijon,“ se je vmešal zopet rdeči Jaka. „To vam je pes! No, zaman mu ne daje Ujšenski takih lepih priimkov. Fuček, počakaj in poslušaj, da veš!“

Fuček se je že obrnil proti vasi, pa je stopil nazaj. Jako je vsak rad poslušal.

„Veš, Fuček,“ je nadaljeval Jaka, „Ujšenski pravi, da je njegov pes kot nedolžen otrok v plenica. In otrok v plenica je tak, veš, Fuček, kot so oblaki na nebu, poviti v plenice jutranje zarje, speči na prsih skrbne matere: na nebu. Njegov Špijon je tedaj oblak na nebu. Le čuj, Fuček! Oblak je otrok, pravi Ujšenski, ampak je tudi divji mož, ki se togoten postavlja v bran za svoje življenje, kadar ga objame bučeč vihar. Špijon je tedaj tudi divji mož, ki pojde danes v boj proti jelenu, na katerega gremo danes mi vsi in ti, Fuček, tudi.“

Vse se je smejalo temu razvijanju in tem primeram, posebno še gospodje iz grada, ki so pravkar prišli med lovce in poslušali veseljaka, rdečega Jaka.

## II.

Solčna zarja je zablislila nad jutrom. Kure, ki so pravkar še sanjale na gredéh, so prišle s svojim gospodarjem petelinom na dvorišče. Sem od soseda se je pridrevil star, bojevit petelin, in kmalu sta bila oznanjevalca dne v vročem boju. Krvava sta bila oba in upehana, ali srditost jima je rasla v boju. Opazila nista, da se jima prihuljeno bliža krut sovražnik. Pravkar se je eden opotekel in se je povaljal po tleh. Zmagovalec je obstal ponosno z zavzdignjenim kljunom nad njim. V istem hipu pa se je tudi zmagovalcu stemnilo pred očmi. Nekaj ga je zgrabilo neizprosno za vrat in ga stisnilo, da mu je pošla sapa. Zatrepetal je in se je iztegnil. — Potuhnjeno je odhitela s svojim ropom lisica proti gozdu . . .

Ropretov Janko, Bajdasova Jožek in Tinek, Porentin Lojzek in Kocljev Jernejček so gnali tisti čas Ujšenskega Špijona v hrib. Ob rob gozda so prišli. Pes se ustavi in potihno zarenči. Njegove oči se zasvetijo, in niti koraka ne naredi dalje. Otroci ga tiho gledajo, zakaj dobro vedo, da je Špijon nekaj ovohal.

Ob robu gozda si je tatinska lisica pognila mizo za zajtrk. Mastila se je, vsa polna dobre volje, z rejenim petelinom. Vedno paznobdeča in zvita tatica ob tem zajtrku ni čula zamolkega glasu Špijonovega, ki je bil, ko so ga izpustili otroci z motvoza, v skoku pri lisici.

Tatica, polna zvitosti in ukan, si sedaj ni vedela kar nič pomagati, zakaj Špijon jo je srdito zagrabil za vrat, kakor ona prej petelina. Zamizala je in se je potuhnila. Srdito jo je stresel pes, ali ganila se ni . . .

V hribu so zalajali psi. Špijon je prislušknil. Strel je počil, in lajanje je prihajalo hujše in silneje. Dobri Špijon ni vedel, kaj naj začne. Pogledal je otroke, češ, dajte, svetujte mi, kaj naj storim! Ali to-le tatico pustim tukaj-le in odhitim v hrib h gospodarju, ali naj jo varujem tu, da pride Ujšenski lovec moj gospodar!

Ali otroci mu niso svetovali ničesar. Gledal jih je Špijon nekaj časa, a naposled se je zdelo, da se je odločil. Izpustil je lisico in v velikih skokih odhitel v hrib.

Lisica se je oddahnila. Malo je še poležala kot bi bila mrtva. Otroci so ostali okolo nje, in Ropretov Janezek jo je prijel za zadnje noge, da jo

ponese za psom v hrib, ampak Janezek je delal račun brez lisice. Poskočila je pretkana tatica, ugriznila Janezka v roko, da je strahu prebledel, zaječal in izpustil noge. Lisica jo je z dolgim repom odkurila v gozd. Z visoke smreke pa je krvoželjno gledal kragulj na ostanke lisičinega zajtrka.

### III.

Lovci so stali na svojih stajah. Psi so gonili. Vse tiho; le lajanje psov in lomastenje po gozdu.

Mihčev Miklavž je ostal na svoji staji z veliko gorjačo v eni, s puško v drugi roki. Špijon je lajal, da je prevpil vse druge pse. Miklavž je nekako s strahom bulil z očmi v stran, odkoder je prihajalo Špijonovo lajanje. Temu Špijonu ni nič zaupal. Če le kateri pes, gotovo prižene Špijon jelena in morebiti prav proti njemu. Malo mu je zletel mrzaz po kosteh . . . Za trenutek utihne vse. A iznova se oglasi lajanje tem silneje v neposredni Miklavževi bližini. Nekoliko trenutkov nestrpnega pričakovanja. Sedaj! Tam se majajo veje. Nekaj silnega lomasti po gozdu. Miklavž gleda in strmi. Mimo njega šine jelen v velikanskih skokih. Ustrašil se je Miklavž in vesel je bil, ko je bila žival mimo njega. Zbral je ves svoj pogum, zarjul na ves glas in vrgel za bežečim jelenom debelo gorjačo . . .

Zapored so gledali lovci lepo žival, ali streljal ni nihče. Vsi so bili nekako osupnjeni. Pridrevil se je jelen do Ujšenskega, najboljšega tedanjega strelca. Notranjost je v lovcu zagorela kot žareče oglje, ki je z njega veter razpihal pepel, ko je ugledal jelena. Puška počí. Jelen je zadet, a slabo. Še en pok, ali jelen beži dalje . . .

Doli na zadnji staji je zamišljeno stal rdeči Jaka. Čul je strele in je ugibal: no, saj drug ga itak ni ustrelil, če ga ni Ujšenski. Ta zlomek ima roko in oko, da nikoli tega. Jaz za svojo osebo sem vesel, če ga je in jelena k meni ne bo.

V tem hipu plane zadeti jelen izmed dreves prav proti Jaki.

Srce mu je zastalo; kurja polt se mu je naredila po hrbtu, ušesa so se mu zavzdignila, lasje naježili. Začutil je nekako drhtenje v srcu, ki je šlo kot strela iz prsi v glavo in mu je stavilo lase pokonci, tako da si je moral klobuk prizdigniti in popraviti.

„Bog in sveti . . .“ je še vzdihnil in je ležal na tleh.

V toliki zmedenosti je mislil, ko je videl rogato žival, da se mu bliža sam peklenšček, še časa ni imel, da bi se umaknil divji in ranjeni živali, ta pa se ga tudi v divjem begu ni ogibala, ampak ga podrla v skoku in čakala rešitve v daljnem begu.

Jaka sicer ni bil dosti poškodovan, ali prestrašen je bil tako, da se dlje časa ni kar nič zavedel. Ležal je na tleh, in znoj ga je oblival, dasi je bil v senci. Polagoma se je osvestil in jel tipati svoje ude, češ, so li celi? Tresel pa se je še vedno po vsem životu in ležal na tleh.

V tem je drvila ranjena žival dalje. Doli v Rebri je naložil stari Leben voz drv in jih peljal proti domu. Upreženega je imel konja in vola. Na

ovinku hipoma skoči konj v stran, vol za njim, in črez drn in strn sta drla s prevrnjenim vozom. Leben pa je ves ostrašen strmel v čudno žival sredi pota. Z rogato glavo je mahal poginjajoči jelen in bil z nogami. Leben se ni zmenil ne za konja ne za vola ne za prevrnjeni voz. Kot vkopan je stal pred jelenom, ki se je pravkar umiril, se iztegnil in poginil.

„Tu imaš, mrcina rogata,“ je zarentačil in brcnil mrtvo žival z nogo. „Ta zlomek mi splaši živali! Kje sta sedaj! Kdo bo zdaj drva iznova nalagal?! Na! Pa še in še!“ Tako se je jezil Leben; v gozdu pa so lajali psi. Ujšenski je trobil v lovski rog. Lovci s psi so se zbirali ob mrtvi živali.

#### IV.

„Ardek! Jaka, ali si videl?“ Tako je del Ujšenski Jaki in se mu od srca smejal.

„Ardek — dek, dek!“ Poceptal je Jaka z nogo. „Poškodoval se ni nič. — Seveda, ardek! Vsak bi tako rekel,“ je smeje se jezil sedaj Jaka. „Zakaj zlomka si me pa postavil ravno na to stajo! Hudiman! Zdivjate mi ga prej, ne zadene ga nihče, pa ga pošljete naposled meni! Res, dobro sem mu dal med rebra. Zahvalite Boga! Da mene ni bilo tu, bi jelen še zdrav in vesel letal sedaj-le po hribu. Sem pa tudi dobro pomeril Kaj? Kdo pravi, da ne? Dobro sem pomeril, če rečem, pa poglejte, kako lepo je žival zadeta!“ se je hvalil Jaka.

„Kocelj! Daj no sem Jakovo puško,“ de Birtov oče. „Res se mi zdi, da ga je Jaka dobro zadel.“

„Kaj bi s puško,“ se je jel Jaka hitro izgovarjati. „Kako sem jo tudi hitro vnovič nabasal!“

Ali Jaki samohvala ni kar nič pomagala. Ujšenski je vzel njegovo puško v roko. „Pa mora biti res to-le imenitna puška,“ je rekel. „Ne da bi strel šel iz nje, ubije jelena.“

Vse se je smejalo, Jaka sam tudi, češ, kar je, pa je: „Ustrašil se tako še nisem svoj živ dan. In ti Ujšenski,“ je nadaljeval, „rad te nimam, res te imam rad: pa ti tudi ne bom več s Špijonom nagajal, in naj je otrok ali oblok — ali divjak. Da veš! Danes n. pr. je bil divjak, dobro sem ga slišal, zato vem.“

„Kje je moja živina in moj voz?“ je zamrmral stari Leben, brcnil še enkrat mrtvega jelena in odšel v gozd za ubeglo živino in preobrnjenim vozom.

Večerilo se je. V gozdu nač Sk. se je čul otroški jok. Ujšenskega lovca sin, Janezek, sedanji vredni naslednik svojega očeta v lovskem poslu, se je izgubil na onem potu v gozdu. Letal je otrok že vse popoldne sedaj po tem, pa zopet po onem potu, hoteč domov. Zaman! Potov je bilo toliko in so se tako menjavali in križali, da je letal otrok vedno v velikem krogu, ali nikdar ni prišel iz gozda. Tako se je zvečerilo, in Janezek je še vedno iskal pota iz gozda.

„Ataaaa, aaaata!“ se je žalostno razlegal otrokov glas po prostranem gozdu.

Rdeči Jaka je tisti dan prej ostavil lovce, ki so veselo pili, in jo pobral proti večeru po bližnjici proti domu, ker je bil utrujen in tudi ves život ga je bolel.

„Ali se je vse zarotilo danes proti meni?“ je zagodrnjal, ko je slišal ta žalostni otroški klic. Stopil je hitreje in prav na razpotju dobil malega Janezka, vsega obupanega, v strahu in solzah.

„Sedaj pa imam,“ je del dobrohotno Jaka. „Sem jim mislil prej domov uiti, pa že vidim, da to ne gre. Nazaj moram z otrokom. Ti mali!“ je rekel, „kaj pa vpiješ tod po gozdu in plašiš jelene in poštene ljudi? Kaj pa letaš kakor izgubljeni sin? Ha?“

In deček mu je spotoma domov pravil, kako se je izgubil v tem gozdu in kako že leta vse popoldne po njem, pa ne more ven.

„Ujšenski, Ujšenski! Ardek! Tu imaš izgubljenega sina!“ je vpil rdeči Jaka, prišedši z otrokom v gostilnico, kjer so pili lovci. „Jelene loviš po gozdu in streljaš, otroci se ti pa izgublajo. Tu ga imaš, Janezka. Veš, Ujšenski, sedaj sva bot. Ti si poslal zjutraj k meni preklicanega jelena, jaz pa sem ti privedel otroka. Jaz sem na staji obležal, ti pa še sesti več ne smeš, ampak takoj moraš iz vesele lovske družbe domov. Vidiš ga, Janezka! Tako je utrujen; vse popoldne je letal po gozdu in iskal pota, pa domov ni mogel najti. Strahu in utrujenosti se zgrudi na tla. Ujšenski, kar domov s fantom! Lahko noč! Pa srečno hodita! Jaz pa sedaj le še malo posedim! Hm! . . .“

„Lahko noč, pa hvala ti, Jaka!“ je del Ujšenski in odšel z dečkom. Gonjači so nalagali jelena na voz, da ga prepeljejo v S.

## VI.

D drugega dne po teh dogodkih je stal rdeči Jaka na cesti poleg ovenčanega voza. Klobuk je dvigal in vpil: „Živio! Takega pa v naši fari še ne in ne bo, pa tudi v sosednji ne! Živio! Vse živio!“ Tako je vpil, da je bil že ves hripav.

V prazniški obleki je stal Ujšenski na ovenčanem vozu kot kak zmagovit vojskovodja. Na voz so postavili ustreljenega jelena in vsega ovenčali z zelenjem in cvetjem. Med rogovi je imel šopek najlepših cvetic, ki jih je bilo dobiti po vrteh.

Tudi Ujšenski je imel za klobukom trak in na njem nanizano cvetje in zelenje. Puško, ovenčano z venci in zelenjem, je imel na rami in tako slovesno se je držal, da ga je bilo lepo videti. — Peljali so ustreljenega jelena v K., k lastniku onega lova, ki je iz njega jelen zašel v naš lov.

Iskra konja sta razbijala s kopiti ob trdem kremenu, da so odsakovale iskre izpod njih. Ponosno sta mahala z glavama, ki se je na njih majal lep šopek cvetic. Polno ljudstva se je nabralo ob ti nenavadni vožnji, in vsi so se veselili in hvalili ponosnega lovca poleg jelena na vozu. Konja sta potegnili! Hi! — „Ujšenski,“ je vpil rdeči Jaka. „Le glej, da ti mrcina ne uide z voza! Dobro jo pomeri, če bi si kaj takega izmislila! Živio! Vse živio!“ — Ponosno je udaril Ujšenski ob puško.